

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра «Філософія та соціологія»

ЛОГІКА

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

для студентів денної форми навчання

Харків 2011

Плани семінарських занять розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Філософія та соціологія» 17 листопада 2009 р., протокол № 4.

Плани семінарських занять підготовлені відповідно до програми навчальної дисципліни «Логіка» і є складовою частиною навчально-методичного комплексу дисципліни.

Плани містять перелік тем, питання, за якими повинен розглядатися теоретичний матеріал на кожному занятті, теми доповідей та рефератів, питання для самоперевірки, а також список рекомендованої літератури.

Рекомендуються для студентів економічного факультету денної форми навчання.

Укладач

старш. викл. В.О. Лебедев

Рецензент

доц. К.Е. Колісник

ЛОГІКА

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
для студентів денної форми навчання

Відповідальний за випуск Лебедев В.О.

Редактор Решетилова В.В.

Підписано до друку 23.11.09 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 0,5. Обл.-вид.арк. 0,75.

Замовлення № Тираж 200. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.

Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, пл. Фейербаха, 7

МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

ЛОГІКА

плани семінарських занять для студентів денної форми
навчання

Харків 2008

Плани семінарських занять з курсу «Логіка» для студентів економічного факультету денної форми навчання розглянуті та рекомендовані до друку на засіданні кафедри філософії та соціології 17 листопада 2009 р., протокол № 4

Плани семінарських занять підготовлені у відповідності до програми навчальної дисципліни «Логіка» і є складовою частиною навчально-методичного комплексу дисципліни.

Плани містять перелік тем, питання, за якими повинен розглядатися теоретичний матеріал на кожному занятті, теми доповідей та рефератів, питання для самоперевірки, а також список рекомендованої літератури.

Рекомендуються для студентів економічного факультету денної форми навчання.

Укладачі

ст. викл. В.О. Лебедєв

Рецензент

доц. К.Е. Колісник

ВСТУП

Метою викладання курсу майбутнім менеджерам та економістам є розвиток і вдосконалення у студентів логічної культури, вміння логічно правильно міркувати, культурно мислити.

Завданням курсу є вивчення основних досягнень логіки як науки; об'єкта, предмету, структури та методів логіки, її місця і ролі у пізнанні та практичній діяльності менеджера та економіста; основних логічних форм, операцій та законів правильного мислення; засобів і прийомів формалізації різних типів висловлювань; основних видів логічних помилок, що трапляються в усній та письмовій мові; мистецтва конструювання коректної аргументації; розпізнавання прийомів маніпулювання співрозмовником і навичок протистояння ним; вміння вільно застосовувати логічні методи в процесі вивчення різних наук.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

- 1 Предмет і значення логіки.
- 2 Основні історичні етапи в розвитку логіки.
- 3 Поняття.
- 4 Судження.
- 5 Основні закони логіки.
- 6 Умовивід.
- 7 Логічні основи теорії аргументації.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ СТУДЕНТАМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна навчально-пізнавальна діяльність є неодмінною умовою якісного оволодіння знаннями та навичками у будь-якій галузі. Логіка – наука, опанування основами якої передбачає формування власного свідомого розуміння суті основних її понять, а це формується в результаті аналізу і зіставлення основних співіснуючих в сучасній науці підходів щодо їх визначення.

До видів діяльності, які складають зміст самостійної роботи студентів, можна віднести підготовку до лекцій і семінарських

занять, написання контрольних робіт, рефератів, наукових робіт, підготовку до тестування, заліків та іспитів.

Пристаючи до розгляду кожної теми, важливо дотримуватись певної послідовності у діях для її засвоєння. По-перше, слухаючи лекцію з відповідного розділу, важливо звернути увагу і занотувати основні питання та запропоновані теоретичні підходи до їх розгляду. По-друге, уважно ознайомившись з основним змістом теми за допомогою конспекту і відповідних розділів навчальних посібників, потрібно звернути увагу на виділені основні поняття, підготувати запитання щодо незрозумілого матеріалу до лекції-консультації, семінарського заняття.

Вивчаючи логіку, дуже важливо зберігати послідовність, не поспішати. Намагаючись прослідкувати хід доказу, потрібно ще наполегливіше намагатися продвинути уперед.

Перевірити повноту та цілісність власного розуміння матеріалу з теми можна за допомогою самостійних відповідей на запропоновані до кожної теми у даних методичних матеріалах запитання для самоперевірки. Даючи відповіді, потрібно звернути увагу на те, щоб вони були розгорнутими, повними. Тільки повно сформульоване в мові, в словах, може бути дійсно зрозумілим, і, відповідно, таким, що запам'ятовується.

При подальшій роботі із засвоєння змісту теми важливо ознайомитись з додатковими матеріалами, посилання на які можна знайти у запропонованій до кожної теми літературі. Особливо важливим це є при підготовці рефератів та доповідей на семінарські заняття.

При самостійній підготовці до семінарських занять слід враховувати, що найбільш дієвим є поетапне оволодіння матеріалом.

На другому етапі оволодіння навчальним матеріалом необхідно поєднувати усвідомлення основних термінів та положень теми з їх довільним запам'ятовуванням, чому дуже сприятиме пошук відповідей на запитання для самоперевірки. Тільки на третьому етапі можна переходити до формулювання відповідей на ті питання, які складають план семінарського заняття. Цей процес передбачає відбір матеріалу, визначення його логічної побудови, пошук відповідних прикладів з

реального життя, життя своїх знайомих чи власного. При підготовці доповіді необхідно добирати той матеріал, який міг би зацікавити інших студентів, був би корисним для поглиблення або уточнення отриманих знань.

Підготовка до семінарського заняття може передбачати й іншу логіку і послідовність. На першому етапі підготовки можна сформулювати мету та завдання освоєння матеріалу, а потім шукати відповіді у матеріалах лекції, навчальних посібниках, у додатковій літературі. Безумовно, така підготовка передбачає наявність ерудиції, високих інтелектуальних якостей у студента, що дозволяє вільно орієнтуватися у матеріалах стосовно теми, яка вивчається. Але і в цьому випадку важливо продумати логіку відповіді на питання семінарського заняття, навести приклади з життя і спробувати відповісти на контрольні запитання та завдання.

При роботі над рефератом чи доповіддю є можливість проявити власну ініціативу та самостійність у підборі літератури, у складанні плану роботи та її виконання. Це необхідно не тільки для розвитку вміння самостійно працювати з книгою, але й для розвитку особистісної психологічної культури, самостійного творчого мислення, мови.

Перш ніж починати писати реферат чи складати тези доповіді, важливо виконати таку роботу:

- 1) підібрати до обраної теми чи питання необхідну літературу та ознайомитись з її змістом;
- 2) продумати та скласти план роботи;
- 3) поміркувати над змістом та логічністю висунутих у відібраних літературних джерелах положень.

При написанні реферативної роботи необхідно враховувати як її структуру і зміст, так і оформлення. За структурою реферат повинен включати в себе вступ, основну частину і короткі висновки. Оформлення передбачає: титульний аркуш, план (зміст) матеріалу теми, список літературних джерел.

Для того, щоб підготувати захист реферату, необхідно скласти тези доповіді на основі викладеного в ньому матеріалу.

Доповідь є формою усної відповіді, і саме цим визначаються її особливості. Так само, як і реферативна робота, зміст доповіді має поділятися умовно на три частини: вступ, основну частину,

висновки. На відміну від реферату, доповідь потрібно скласти мовою, придатною для усного повідомлення, тобто більш простою, образною. В доповіді слід надати перевагу простим, коротким реченням. В залежності від рівня власної готовності до вільного оперування усною доповіддю при підготовці до такого виду відповіді можна спиратись або на повний конспект доповіді, або на її тези (основні положення, викладені у певній послідовності).

Підготовка до заліку з курсу «Логіка» передбачає повторення раніше пройденого матеріалу з метою його систематизації і цілісного засвоєння. Доречним при цьому буде звернення до джерел, в яких відповідний матеріал викладений у систематизованій формі (підручники, посібники, методичні рекомендації тощо).

Перелік тем для самостійного вивчення наведено в таблиці 1.

Таким чином, самостійні зусилля студентів щодо усвідомлення суті основних теоретичних положень, спроби застосувати їх до аналізу явищ та подій реального життя, постійна взаємодія з викладачем є умовами ефективного оволодіння матеріалу курсу „Логіка”, адже тільки власні добре організовані зусилля можуть призвести до якісного оволодіння знаннями та досвідом.

Таблиця 1

Назва заняття	Обсяг, год
1 Предмет і значення логіки	2
2 Основні історичні етапи в розвитку логіки	2
3 Поняття	2
4 Судження	2
5 Основні закони логіки	2
6 Умовивід	2
7 Логічні основи теорії аргументації	2
8 Гіпотеза і теоретичне знання	2
Всього	16

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ НАВЧАННЯ

Метою системи контролю та оцінювання знань студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) є:

- систематизація знань та активне їхнє засвоєння упродовж навчального року;
- подолання елементів суб'єктивізму і випадковості при оцінюванні знань;
- відкритість контролю: ознайомлення студентів на початку вивчення курсу психології з контрольними завданнями та всіма формами контролю й критеріями оцінювання;
- недопущення розбіжностей між завданнями, що виносяться для контролю, і програмою дисципліни;
- підвищення мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж навчального року шляхом застосування накопичувальної системи оцінювання знань.

Методи навчання:

- лекція – проблемна лекція, лекція з елементами діалогу, лекція-консультація;
- семінарські заняття – спеціалізовані виступи студентів, дискусія, тестування, обговорення в підгрупах, обговорення і вирішення проблемних ситуацій, змагання між двома підгрупами тощо.

Критерії оцінки:

- знання на рівні відтворення та розуміння основних понять логіки;
- знання та розуміння основних логічних законів, операцій та правил;
- ступінь засвоєння теоретичного матеріалу у межах програми дисципліни;
- рівень самостійності логічного мислення.

Форма навчального контролю – семестровий залік. Види навчальної роботи студентів і їх оцінка (у балах) наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів за модуль навчального процесу
Аудиторна робота, всього	до 70
у тому числі	
семінарські заняття	до 60
усні опитування	до 15
письмові опитування	до 20
виступ з рефератом	до 15
поточне тестування	до 5
участь у дискусії, обговоренні	до 5
відвідування лекцій	до 10
Самостійна та індивідуальна робота, всього	до 30
у тому числі	
рівень засвоєння розділів для самостійного вивчення	до 10
домашні індивідуальні завдання	до 5
домашні письмові контрольні роботи	до 10
конкурси, участь в олімпіадах	до 5

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ЛОГІКИ

Назва заняття	Обсяг, год
1 Мислення як предмет вивчення логіки. Виникнення логіки як науки	2
2 Поняття як основна одиниця мислення. Мовна форма відображення поняття	2
3 Загальна характеристика судження. Судження як логічна форма відображення дійсності	2
4 Поняття закону. Сутність і специфіка логічних законів	2
5 Умовивід. Структура умовиводу	2
6 Фігури і модуси простого категоричного силогізму	2
7 Умовиводи за аналогією. Індуктивні умовиводи	2
8 Значення аргументації в досягненні об'єктивно істинного наукового знання. Доказ	2
Всього	16

Тема 1

МИСЛЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ЛОГІКИ. ВИНИКНЕННЯ ЛОГІКИ ЯК НАУКИ

План

- 1 Мислення як предмет вивчення логіки.
- 2 Форми пізнання.
- 3 Значення логіки.
- 4 Екскурс в історію логіки.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Формальна логіка як теорія правильного мислення.
- 2 Логіка та філософія
- 3 Логіка в стародавньому світі.
- 4 Антична логіка.
- 5 Логіка середньовіччя.
- 6 Логіка Нового Часу.
- 7 Сучасна логіка.

Питання для самоперевірки

- 1 В чому полягає підхід логіки до аналізу мислення?
- 2 Що таке правильне міркування?
- 3 Що таке логічна форма?
- 4 Як між собою зв'язані мислення та мова?
- 5 Чим обумовлена слабкість інтуїтивної логіки?

Література [1, 4, 5, 6, 7, 8, 9].

Тема 2

ПОНЯТТЯ ЯК ОСНОВНА ОДИНИЦЯ МИСЛЕННЯ. МОВНА ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ ПОНЯТТЯ

План

- 1 Поняття як форма мислення.
- 2 Логічна структура і основні характеристики мислення.
- 3 Види понять.

4 Логічні операції з поняттями.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Поняття як специфічна форма відображення дійсності.
- 2 Поняття та уявлення.
- 3 Роль понять в процесі семантичного освоєння світу.

Питання для самоперевірки

- 1 Як співвідносяться поняття з дійсністю?
- 2 Які типи відношень існують між поняттями?
- 3 Розкрийте природу зв'язку змісту та обсягу поняття.
- 4 Які принципи лежать в основі класифікації понять?
- 5 Які існують логічні операції над поняттями?

Література [1, 2, 3, 4, 5].

Тема 3

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУДЖЕННЯ. СУДЖЕННЯ ЯК ЛОГІЧНА ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ

План

- 1 Судження як форма мислення.
- 2 Класифікація суджень.
- 3 Відношення між судженнями.
- 4 Логічний квадрат.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Судження і зв'язок предметів.
- 2 Поняття і судження – зв'язок і відмінність.
- 3 Істинність та хибність.

Питання для самоперевірки

- 1 Що первинне – поняття або судження?

2 В чому полягає специфіка простих або складних суджень?

3 Що ми розуміємо як якість судження?

4 Які види висловлювань називають модальними?

Література [1, 2, 9, 10, 11, 12].

Тема 4

ПОНЯТТЯ ЗАКОНУ. СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА ЛОГІЧНИХ ЗАКОНІВ

План

- 1 Поняття логічного закону.
- 2 Закон тотожності.
- 3 Закон непротиріччя.
- 4 Закон виключеного третього.
- 5 Закон достатньої підстави.

Питання для самоперевірки

- 1 Що таке логічний закон?
- 2 Яку ідею виражає логічний закон непротиріччя?
- 3 Про що говорить закон виключеного третього?

Література [1, 4, 5, 6, 7].

Тема 5

УМОВИВІД. СТРУКТУРА УМОВИВОДУ

План

- 1 Умовивід як форма мислення.
- 2 Структура умовиводу.
- 3 Види умовиводу.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Умовивід та його різновиди в класичній логіці.
- 2 Вчення про силогізм в індійській логіці.
- 3 Повна та неповна індукція в історії розвитку науки.
- 4 Дискусії про модуси простого категоричного силогізму.

Питання для самоперевірки

- 1 Умовивід та його структура.
- 2 Простий категоричний силогізм та його правила.

Література [1, 4, 5, 6, 7].

Тема 6

ФІГУРИ І МОДУСИ ПРОСТОГО КАТЕГОРИЧНОГО СИЛОГІЗМУ

План

- 1 Правила I, II, III, IV фігур.
- 2 Метод діаграм Ейлера.
- 3 Метод діаграм Вена.
- 4 Метод антилогізму.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Спори про модуси простого категоричного силогізму.
- 2 Вчення про силогізм в індійській логіці.

Питання для самоперевірки

- 1 Що таке метод діаграм Ейлера?
- 2 Що таке метод антилогізму?
- 3 Що таке метод діаграм Вена?

Література [2, 3, 4].

Тема 7

УМОВИВОДИ ЗА АНАЛОГІЄЮ. ІНДУКТИВНІ УМОВИВОДИ

План

- 1 Індукція повна та неповна.
- 2 Методи індуктивної логіки.
- 3 Аналогія.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Вчення про аналогію в східній та західній логіці.
- 2 Уявлення про логічну вірогідність.
- 3 Вчення про аналогію та можливість його використання в науці.

Питання для самоперевірки

- 1 Види індукції.
- 2 Наукова індукція та її методи.
- 3 Умовиводи за аналогією та види аналогії.

Література [1, 2, 3, 4].

Тема 8

ЗНАЧЕННЯ АРГУМЕНТАЦІЇ В ДОСЯГНЕННІ ОБ'ЄКТИВНО ІСТИННОГО НАУКОВОГО ЗНАННЯ. ДОКАЗ

План

- 1 Значення аргументації в досягненні істинного знання.
- 2 Позалогічна аргументація.
- 3 Правила ведення спору.

Теми доповідей та рефератів

- 1 Доказ і його структура.
- 2 Аргументація та риторика.
- 3 Софізми та аргументація.

Питання для самоперевірки

- 1 Поняття аргументації і доказу.
- 2 Структура доказу.
- 3 Основні правила та помилки доказу.

Література [1, 2, 3, 4]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Билецкий И.П., Кузь О.Н., Черненко В.А. Логика: Учеб. пособие для студентов вузов. – К.: Кондор, 2007. – 148 с.
- 2 Гладунський В.Н. Логіка для студентів економічних спеціальностей: Навч. посібник. – Львів, 2004.
- 3 Грядовой Д.И., Малахов В.П., Шергалина В.А. Логика в предпринимательской деятельности и деловом общении: Учеб. пособие. – М., 1998.
- 4 Демидов И.В. Логика: Учебник / Под ред. проф. Б.И. Каверина. – М., 2004.
- 5 Жеребкін В.Є. Логіка: Підруч. для юрид. вузів і фак. – Харків, 1995.
- 6 Зарецкая Е.Н. Логика для менеджера. – М., 1997.
- 7 Іванов Е.А. Логика: Учебник. – 2-е изд. – М., 2002.
- 8 Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2004.
- 9 Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник. – К., 2004.
- 10 Малахов В.П. Основы формальной логики: Учеб. пособие для экономистов. – М., 1999.
- 11 Марценюк С.П. Короткий нарис з історії логіки: Навч. посібник для студ. вузів. – К., 1995.
- 12 Мозгова Н.Г. Логіка: Навч. посібник. – К., 2006.